

Minoritetslagen från 2010 –

En kvalitativ studie av unga vuxna romers uppfattning om lagen

Av: Belma Jukovic & Cornelia Hultberg

LUNDS UNIVERSITET
Socialhögskolan

Kandidatuppsats (SOPA63)
VT 13

Handledare: Helena Hansson

Abstract

Authors: Cornelia Hultberg & Belma Jukovic

Title: The minority law from 2010 – a study consisting the young Roma adults perceptions of the law. [Translated title]

Supervisor: Helena Hansson

Assesor: Anders Östnäs

The purpose of this paper was to examine which perception some young adults with a Roma background in Sweden have about the minority law from 2010. The study was based on interviews with six young Roma, both men and women, in the ages between 18 and 23. Our questions were; which knowledge does young Roma adults have about the minority law and what opportunities or possible obstacle do they see with the new law. The results we got from our interviews were analyzed with help of the postcolonial theory, Max Webers power theory and Erving Goffmans theory about stigma. The main results of this study was that the young Roma people were positive to the new law concerning the Swedish minority groups but had serious doubts whether the law would have any success. What was surprising with our study was not all of the respondents had knowledge about the minority law existence. The results of this study has given an insight in how young adults with a Roma background in Sweden thinks about the new minority law from 2010, but a generalization is not possible from the result because it is only based on six person interview answers.

Keywords: young Roma people, national minority groups, the minority law, Sweden, expectations and perceptions.

Nyckelord: unga romer, nationella minoritetsgrupper, minoritetslagen, Sverige, förväntningar och uppfattningar.

Förord

Vi vill börja med att tacka alla våra intervjupersoner som tog sig tiden och medverkade i våra intervjuer. Ni har verkligen hjälpt oss otroligt mycket och utan er hade denna studie inte varit möjlig. Stort tack till er!

Att genomföra denna studie har varit otroligt givande och intresseväckande. Genom arbetets gång har vi fått bredare kunskap om den nationella minoritetsgruppen romer. Detta har medfört en större förståelse för denna utsatta minoritetsgrupp. Vi kan dra nytta av denna nyfunna kunskap, i kontakt med romer, som framtida yrkesverksamma socionomer.

Vi riktar ett tack till vår handledare, Helena Hansson, för hennes vägledning under uppsatsens gång.

Slutligen vill vi även tacka varandra. Utan varandras stöd och positivism hade studien inte varit möjlig att genomföra.

Innehållsförteckning

Abstract	
Förord	
1. Problemformulering	s. 6
1.1. Syfte	s. 8
1.2. Frågeställning.....	s. 8
1.3. Begreppsdefinition.....	s. 8
1.4. Bakgrund.....	s. 9
1.5.1. Historia.....	s. 9
1.5.2. De nationella minoritetsgruppernas kännetecken	
samt rättigheter	s. 9
1.5.3. Ny lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk	s.10
2. Metod	s. 10
2.1. Urval	s. 10
2.2. Val av metod	s. 12
2.3. Metodens förtjänster och begränsningar.....	s. 13
2.4. Metodens tillförlitlighet	s. 14
2.5. Etiska överväganden	s. 15
2.6. Arbetsfördelning	s. 15
3. Tidigare forskning	s. 16
4. Teoretiska utgångspunkter	s. 19
4.1. Postkolonialism.....	s. 20
4.2. Webers maktteori	s. 22
4.2.1. Organisationer.....	s. 22
4.3. Goffmans stigmatteori	s. 24
5. Empiri & Analys	s. 25
5.1. Presentation av intervjupersoner.....	s. 26
5.2. Kulturell bakgrund	s. 28
5.3. Lagens betydelse.....	s. 29
5.3.1. Hinder	s. 30
5.3.2. Möjligheter.....	s. 31
5.4. Offentliga arenor.....	s. 31

5.4.1. Skola	s. 32
5.4.2. Arbetslivet.....	s. 38
6. Avslutande diskussion	s. 40
6.1. Återkoppling till frågeställningar.....	s. 40
6.2. Våra reflektioner	s. 41
6.3. Slutord.....	s. 43
7. Referenslista	s. 44
7.1. Litteratur	s. 44
7.2. Elektroniskt.....	s. 45
7.3. Elektroniska tidsskriftsartiklar	s. 46
7.4. Övrigt.....	s. 46
8. Bilaga.....	s. 48
8.1. Informationsbrev.....	s. 48
8.2. Intervjuguide	s. 49

1. Problemformulering

I Sverige finns det cirka 50 000 romska individer och den första noteringen som gjorts avseende romsk invandring i Sverige går tillbaka till år 1512 (Rodell Olgac, 2007:30, Montesino, 2002:34). Romernas historia i Sverige har präglats av diskriminering och förtryck, detta trots att de funnits i landet i 500 år (Cron Dahl & Eklund, 2012:153). På grund av detta beslutade riksdagen 1999 att erkänna fem nationella minoritetsgrupper som ansågs vara utsatta i Sverige. Romer är en av dessa fem minoritetsgrupper (DO 2002-2003 & RUF S, 2013). Resterande fyra minoritetsgrupper är judar, samer, sverigefinnar och tornedalingar (SFS 2009:724). Romer tillsammans med de andra minoritetsgrupperna har återkommande blivit diskriminerade och förföljda i samhället under deras historia i Sverige (DO, 2008:20). Exempelvis hade romerna fram till slutet på 1950-talet varken rätt till skolgång eller en fast bostad (RUF S, 2013).

Den historiska bakgrunden avseende romer i Sverige har kantats av utsatthet och förtryck. För att motverka diskrimineringen mot romer lade regeringen fram en proposition som omfattade frågor om stöd och skydd för de nationella minoriteterna och de historiska minoritetsspråken (Prop. 1998/99:143). 1999 ratificerade Sverige Europarådets ramkonvention om skydd för minoriteter. I ramkonventionen står det bland annat att de nationella minoriteterna samt deras språk ska erbjudas stöd för att bevaras. Samma år stiftades minoritetslagen, den berörde dock endast samer och rätten till användning av deras minoritetsspråk i bland annat kontakt med förvaltningsmyndigheter (SFS 1999:1 175).

Europarådet riktade kritik mot Sverige då landet inte ansågs ha uppfyllt sina folkrättsliga åtgärder då den inte inkluderade samtliga minoritetsgrupper i lagen (Minoritet.se, 2012 & DO, 2008:27). Detta är anledningen till att minoritetslagen från 1999 vidareutvecklades år 2009 och trädde i kraft 2010 (SFS 2009:724). Den nya lagen grundades för att vidareutveckla den gamla lagen från 1999 och innebär att samtliga minoritetsgrupper och användandet av deras minoritetsspråk ska skyddas samt främjas. Den ska även främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla, stärka och utveckla sin kultur i Sverige. Barns användande av det egna språket samt deras utveckling av en kulturell identitet ska särskilt

främjas. I lagen påpekas även samhällets ansvar att främja romernas kultur och identitet (SFS 2009:724).

Utifrån lagens innehåll beslutade regeringen att starta ett pilotprojekt 2012 där målsättningen är att de romska barn som föds idag ska ha samma förutsättningar som jämngamla icke-romer. Projektet har som övergripande mål att stänga välfärdsgapet mellan romer och andra grupper, att häva romers maktunderläge samt att förbättra romers förtroende till majoritetssamhället och med dessa mål kunna leva ett bra vuxenliv. Regeringen har beslutat att pilotprojektet behöver 20 år för att uppnå målsättningen, detta då projektet kräver uthållighet under en generation, det vill säga 20 år för att uppnå målsättningen (SOU, 2010:206–207).

I Sverige har många unga romer förlorat sin kulturella identitet samt sitt minoritetsspråk. Det sträcker sig så pass långt att en del unga romer inte längre anser det möjligt att vara öppen rom i Sverige (Regeringen, 1997:23–24). För att undvika diskriminering och fördomar känner en del sig tvungna att dölja sin romska identitet (ibid.). I en studie som Ungdomsstyrelsen har gjort kring unga romers situation i Sverige framkommer det att många romska ungdomar upplever svårigheter med att komma in i det svenska samhället. Ungdomarna ser utanförskapet som ett resultat av majoritetssamhällets diskriminering mot dem som minoritetsgrupp. Denna diskriminering kan ses i relation till svårigheterna att få jobb för de romska ungdomarna (Ungdomsstyrelsen, 2009:17).

Den nya minoritetslagen berör i hög grad unga vuxna romer som befinner sig i övergången till vuxenlivet, då de exempelvis fortfarande går i skolan, är eller har varit arbetssökande (Hammarén & Johansson, 2009:24). Vi vill därför undersöka ifall unga vuxna romer i Sverige upplever att den nya lagstiftningen har ökat deras möjligheter att behålla, stärka samt utveckla deras kultur. Anledningen till att vi väljer att undersöka hur unga vuxna romer upplever den nya lagen endast tre år efter att den införts är att vi anser det viktigt att följa processen i ett tidigt skede. Som rapporterats ovan så gav inte den förra lagen från 1999 det resultat som önskats och därför anser vi det viktigt att följa upp vad unga vuxna romer har för uppfattning om lagen från 2009 så här nära inpå inträdet av den. Vi undrar om unga vuxna romer främjas idag till att stärka sin identitet genom deras kultur och

användandet utav det egna språket? Eller finns det fortfarande ett behov av att dölja sin identitet som en minoritetsgrupp på arbetsmarknaden?

1.1. Syfte

Syftet med den aktuella studien är att analysera hur den nya lagstiftningen från år 2010 avseende minoriteter kan uppfattas av unga vuxna romer i Sverige samt vilka konsekvenser de kan se med lagen.

1.2. Frågeställning

- Vilka kunskaper har unga vuxna romer om minoritetslagen från 2010?
- Vilka möjligheter identifierar unga vuxna romer som kan relateras till den nya lagstiftningen samt vilka hinder?

1.3. Begreppsdefinition

Ung vuxen – Vi människor har olika faser som vi genomgår i livet, den kanske allra viktigaste fasen är omvandlingen från barn till vuxen. När själva övergången från barn till vuxen äger rum är individuell och subjektiv. Begreppet ung vuxen innebär en avgränsning i vårt arbete och syftar till de romer som är mellan 18-25 år gamla.

Romer – Fram till slutet på 1800- talet användes begreppen *zigenare och tattare* för att benämna den grupp vi idag kallar *romer* (Rodell Olgac, 2007:17). I vår undersökning, precis som i Rodell Olgacs avhandling, definieras romer som samtliga grupper i kategorin romer inklusive de resande.

Majoritetssamhället – i denna studie syftar man till majoriteten av befolkningen i Sverige, det vill säga de som inte tillhör en minoritet.

SFS 1999 – SFS 1999 benämns i denna studie även som *den gamla lagen* samt *lagen från 1999*.

SFS 2009 – lagen stiftades 2009 men trädde i kraft 2010. För att tillföra mer variation i arbetet kommer växling av begrepp förekomma. Skriver vi endast *minoritetslagen* refererar vi till SFS 2009. Andra benämningar som används för att referera till SFS 2009 är *lagen från 2010* samt *den nya lagen*.

Respondent och intervjuperson – i studien är dessa begrepp förenliga med varandra och syftar till att referera till de personer som har intervjuats och används för omväxlingens skull.

1.4. Bakgrund

1.5.1. Historia

Romer har som tidigare nämnts funnits i Sverige sedan 500 år tillbaka och indelas ofta i fem olika grupper. Dessa grupper är svenska romer, *kelderash*, finska romer, *kaale*, utomnordiska romer, nyanlända romer samt de resande. Fram till år 2000 sågs de resande och de övriga romska grupperna vanligen som två separata grupper, detta har medfört att det ibland talas om *romer och resande* (Rodell Olgac, 2007:17, 30). Begreppet romer används dock idag för att benämna samtliga individer och grupper som själva identifierar sig som romer (SOU, 2010:113). I vår undersökning kommer samtliga grupper därför att benämnas som romer.

1.5.2. De nationella minoritetsgruppernas kännetecken samt rättigheter

Att stärka de nationella minoritetsgruppernas möjlighet till inflytande samt kunna ge dem skydd att kunna göra det är vad som är målet med den svenska minoritetspolitiken (Barnombudsmannen, 2005:10). Vad som kännetecknar de nationella minoritetsgrupperna är att de är en grupp med en uttalad gemenskap som inte har någon dominerande ställning i samhället om man ser till resten av befolkningen (a.a., 2005:11). De har en traditionell/kulturell, religiös och/eller språklig tillhörighet. Grupperna har en ambition och önskan att behålla deras identitet. Grupperna ska även ha ett mångårigt samt historiskt band till Sverige. Till exempel så har ingen minoritetsgrupp som funnits i Sverige senare än på 1900-talet erkänts (ibid.). Om en person anser sig själv som nationell minoritet eller inte beror på att tillhörigheten definieras av den enskilde själv, enligt den så kallade självidentifikationsprincipen (DO,2013).

De nationella minoritetsgruppernas rättigheter är bland annat rätt till att utöva deras språk, traditioner, kulturarv samt religion (ibid.). De innehåller även förbud

mot diskriminering samt stöd av lika rättigheter, utbildning i minoritetsspråk, rätten att delta i aktiviteter inom enskilda organisationer och möjlighet till egen massmedia. De ska även ha rätt till att kunna kommunicera på det egna språket med exempelvis domstolar och myndigheter (DO, 2013).

1.5.3. Ny lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk

Som vi tidigare nämnt så berörde minoritetslagen från 1999 enbart samer, men företrädare för övriga minoritetsgrupper efterfrågade även dem minoritetsstatus (Prop. 2008/09:158). Detta var en anledning till varför lagen vidareutvecklades. En annan anledning var att det fortfarande rådde kunskapsbrist bland makthavare, tjänstemän samt majoritetsbefolkningen gällande vilka de nationella minoriteterna var och vad deras minoritetsstatus innebar.

År 2010 vidareutvecklades lagen från 1999 vilket gav de nationella minoritetsgrupperna stärkta rättigheter och möjligheter. Detta genom att de nationella minoriteterna ska kunna behålla samt utveckla sin kultur. Dessutom är förvaltningsmyndigheterna skyldiga att upplysa om minoriteternas rättigheter och ge dem påverkan i frågor som rör minoritetsgrupperna själva. Bakgrunden till den nya lagen är att minoritetspolitiken inte fick den verkan som man hoppats på i Sverige (Riksdagen, 2009 & Minoritet.se, 2012).

2. Metod

2.1. Urval

Som tidigare nämnt berörs unga vuxna romer som befinner sig i övergången till vuxenlivet av minoritetslagen från 2010. Enligt svensk lag betraktas man som vuxen efter fyllda 18 år men Hammarén & Johansson (2009:24) menar att dra en åldersgräns mellan vad som kännetecknar en ungdom respektive- vuxen är i högsta grad subjektiv och individuell. Vi har därför valt att dra en gräns mellan 18-23 år då vi har intervjuat romer som i stor grad berörs av minoritetslagen från 2010.

I denna undersökning har vi bland annat använt oss utav *målstyrda urval* som exempelvis inneburit att vi valt ut organisationer och individer som har en direkt

koppling till de forskningsfrågor som vi har utformat. När slutsatsen dragits om att målstyrt urval är aktuellt görs urvalet på mer än en nivå (Bryman, 2008:350, 434).

Tvåstegsurval är ett begrepp som innebär att urval utav en målgrupp görs på två nivåer (Ahrne & Svensson, 2011:42) Det första urvalet görs genom att välja ut eventuella organisationer som kan tänkas lämpliga för den tänkta undersökningen. Eftersom vi valde att inrikta oss på unga vuxna romer resulterade våra undersökningar i att vi tog kontakt med en högt uppsatt medlem inom *Riksförbundet Romer*. Vidare har vi berättat om vårt syfte för representanten från föreningen och frågat om det fanns personer som kännetecknas av vår målgrupp som hade kunnat tänka sig att ställa upp på en intervju (Ahrne & Svensson, 2011:42, Bryman, 2008:350, 434).

Nästa steg i tvåstegsurvalet innebär att välja ut individer som skall intervjuas. I sådana fall kan det innebära att man är beroende av någon som har tillgång till förteckningarna av den tänkta målgruppen (a.a. 42). Med den anledningen tillfrågade vi därför medlemmen från Riksförbundet Romer om en lista med samtliga medlemmar som befinner sig i åldern 18-23 för att sedan, med ett samtycke, göra egna slumpmässiga urval utav målgruppen. En sådan lista var inte möjlig att få tag på.

Ahrne & Svensson (2011:43) tar upp ett begrepp som benämns som *snöbollseffekt*. Snöbolleffekten innebär att undersökningen inleds med intervju av en person som kännetecknas av de karaktäristiska dragen som målgruppen har. I samband med de första intervjuerna efterfrågade vi därför fler personer som därutöver kunde tänkas ge ytterligare intressant information som kunde varit av värde för vår undersökning, och därmed bett några av våra intervjupersoner att hänvisa till personer som hade kunnat delta i en intervju.

Vi har haft i åtanke att representanten från Riksförbundet Romer måhända inte skulle ha möjlighet till att få tag på unga vuxna romer, som passar in i vår målgrupp, och som hade en vilja till att ställa upp på en intervju. För att vi skulle nå ut till målgruppen genom ett annat tillvägagångssätt tillfrågade vi därför våra

bekanta om de har vetskap om någon ung vuxen rom skulle vilja ställa upp på en intervju. Även här använde vi oss utav snöbollseffekten tills vi hade tillräckligt med intervjupersoner. Vi presenterade vårt syfte för våra vänner och bad sedan dem undersöka sin bekantskapskrets för att därefter höra om någon av deras vänner med romsk bakgrund mellan 18-25 ville ställa upp på en intervju.

Det finns en risk med snöbollseffekten som kan innebära att parten som hänvisat till en annan möjlig intervjuperson haft kontakt med varandra innan intervjun och därmed haft möjlighet att diskutera undersökningens syfte. Detta kan därför leda till att den ena parten influerat den andra med sin åsikt vilket kan förmodas leda till gemensamma attityder (Ahrne & Svensson, 2011:43).

Det har i förväg varit svårt att veta hur många intervjuer som behövs göras för att man ska nå en *teoretisk mättnad*. Detta innebar att bedöma om urvalet var tillräckligt stort för att ligga till grund för vår studie. Bedömningen behövde även grunda sig på om vi hade tillräckligt stort urval för att få en tillförlitlig känsla och om temat var uttömt samt om vi fått en tillräcklig allsidig bild av vårt tema. I förhållande till tidsaspekten beslutade vi oss därför att börja med att genomföra sex intervjuer med unga vuxna romer. Detta för att ta reda på om vi hade uppnått en teoretisk mättnad där empirin kunde betraktas som varierad. Vi upplevde att vi med våra sex intervjuer uppnått teoretisk mättnad då vi fått svar på våra frågeställningar, med den anledningen behövde vi därför inte utöka urvalet (Bryman, 2008:436, Ahrne & Svensson, 2011:44).

I denna undersökning har det inte varit av betydelse om intervjupersonerna varit resande eller tillhört någon av de olika romska grupperna då lagen omfattar samtliga i kategorin romer.

2.2. Val av metod

För att ta reda på hur unga vuxna romer uppfattar den nya minoritetslagen valde vi att använda oss utav kvalitativa metoder i form av semistrukturerade intervjuer.

Att en intervju är semistrukturerad innebär att man har en intervjumall med specificerade frågor att gå efter, men att intervjuaren ändå har större frihet att

kunna fördjupa svaren genom att gå in i en dialog med den som intervjuas (May, 2001:150). I den kvalitativa metoden strävar forskaren efter att respondenterna ska påverka intervjuens utveckling. Men även om forskaren endast har grundläggande ramar så måste denne ändå försäkra sig om att han/hon får sina frågor besvarade i den mån som det går (Holme & Solvang, 1991:99). Anledningen till valet av kvalitativa intervjuer som metod var möjligheten att kunna ställa vidareutvecklande frågor till de svar som vi tyckte var intressanta. Intervjuer kan användas som redskap för att skapa en förståelse kring hur människor tolkar den sociala värld som de lever i (May, 2001:174). Enligt Bryman (2011:371) handlar kvalitativ forskning mer om deltagarnas perspektiv, om vad de anser vara viktigt och betydande. Då vi ville undersöka unga vuxna romers uppfattning om den nya lagstiftningen avseende minoriteter i Sverige verkade därför kvalitativa intervjuer vara mest passade för vår undersökning.

2.3. Metodens förtjänster och begränsningar

En nackdel med att använda sig av just kvalitativa metoder så som intervjuer eller observationer är problematiken kring generalisering (Bryman, 2011:369). Vad är det som säger att bara för att just den grupp som deltagit i en undersökning visar på ett resultat att det resultatet blir detsamma hos andra liknande grupper? Det är därför som resultat utifrån kvalitativa intervjuer inte ska generaliseras till population utan istället förklaras utifrån teoretiska utgångspunkter (ibid.).

Vi använde oss av en diktafon och sedan transkriberade vi det som sades i intervjun. Det som kan vara till nackdel med en diktafon är att många kan bli hämmade av att spelas in och kanske därför inte svarar bekvämt på en del frågor (May, 2001:168). Vi tyckte ändå att diktafoninspelningen hade större fördelar än nackdelar, som exempelvis att vi som intervjuare kunde koncentrera oss mer på deltagarnas kroppsspråk än på att anteckna det som sades, vilket annars kan vara väldigt distraherande. En annan viktig fördel är genom att använda diktafon och sedan transkribera så ersätts inte deltagarens ord med den som intervjuar (a.a., s. 169). Efter transkriberingen analyserade vi det som sades i intervjun.

2.4. Metodens tillförlitlighet (Validitet och reliabilitet)

Validitet innebär att undersökningen mäter det som den ämnar mäta. Vi hade en intervjuguide med frågor som vi skrev ner innan själva intervjutillfällena. Frågorna vi valde att ha med i vår intervjuguide ansåg vi vara intressanta för vår undersökning. Detta stärkte validiteten på så sätt att intervjufrågorna täckte de områden som vi valt att undersöka. Vi använde oss av frågorna i intervjuguiden och ställde även kompletterande frågor till svar vi fann intressanta och som vi ville få vidareutvecklade. På så sätt mätte vår undersökning det som den avsett att mäta.

Reliabilitet innebär att undersökningen vid varierande tillfällen ger samma resultat genom samma mätningar (May, 2001:117–118). Vi har i vår undersökning varit äkta, närvarande och engagerade i vårt möte med våra respondenter vilket enligt Bryman (2011:348) är av stor vikt för undersökningens reliabilitet. Att vi även kommit fram till liknande resultat gällande romers utsatta situation i Sverige som de källor vi har i vår *tidigare forskning* stödjer vår undersöknings reliabilitet ytterligare.

Vi valde att möta intervjupersonerna för intervju för att på så sätt minska risken för missuppfattningar. Det är lättare att förstå vad en person menar genom att se dennes kroppsspråk och ansiktsmimik. Vi träffade våra deltagare för intervjuer bland annat vid ett evenemang i samband med den romska nationaldagen. Vi hade kontaktat intervjupersonerna några dagar innan intervjutillfället. Vidare förberedde vi genom att ha ordnat med avskilda utrymmen där vi hade intervjuerna. Detta för att risken att störande moment som kunde påverka intervjuernas kvalitet skulle minimeras. De intervjupersoner som inte närvarade vid evenemanget mötte vi efter överrensommelse istället vid annan lämplig plats, som exempelvis i ett grupprum på universitetet. Vi träffade samtliga deltagare för intervjuer inom en tvåveckors period. Detta med tanke på den knappa tidsaspekten vi hade till att skriva vår uppsats och behövde därför påbörja analysdelen snarast möjligt.

2.5. Etiska överväganden

Det finns fyra övergripande etikregler som har formulerats av vetenskapsrådet och dessa är; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet (Bryman, 2011;131-132).

Vi informerade personen som vi först kom i kontakt med från Riksförbundet romer om vår undersöknings syfte, men även innan vi startade intervjun med de unga vuxna själva. Detta gjorde vi via ett informationsbrev som intervjupersonerna fick ta del av innan intervjun. Informationsbrevet innehöll information om att deras deltagande i undersökningen var valfritt och att det var upp till dem själva ifall de ville medverka. Informationsbrevet innehöll även information om att intervjupersonerna inte behövde svara på samtliga frågor och även att de när som helst hade rätten att avbryta intervjun. Enligt Bryman (2011:137) så kan människor som blir intervjuade ofta vägra svara på en del frågor som de kanske anser vara för privata.

Informationsbrevet informerade även respondenterna om att alla uppgifter som vi inhämtar från dem kommer att behandlas konfidentiellt vilket innebär att ingen ska kunna identifiera dem utifrån vårt resultat. Vi informerade även om att inga uppgifter kommer att användas till något annat än till vårt undersökningsändamål.

Vi har därför oidentifierat intervjupersonerna genom benämna dem som intervjuperson 1-6 och genom att inte avslöja vilket kön de har. Slutligen erbjöd vi även deltagarna möjlighet att ta del av arbetet när det var avslutat. Detta fick intervjupersonerna även information om genom informationsbrevet.

2.6. Arbetsfördelning

I denna studie, då vi är två författare, har vi valt att dela upp enskilda delar i uppsatsen i förhållande till bland annat tidsaspekten. Vidare har arbetsfördelningen även grundats på att det finns en medvetenhet om att trång insyn kan uppstå avseende den enskildes egna material, vilket medfört att vi ser arbetsfördelningen som en fördel. Detta då vi läst igenom varandras utskrivna delar och har på så sett utifrån ett annat perspektiv kunnat se utifrån andra vinklar som den egentliga författaren till materialet inte har kunnat. Efter att ha läst varandras delar och därmed tillfört ny kunskap till studien har vi tillsammans

hittat ett gemensamt språk och genomgått arbetet del för del för att åstadkomma ett enhetligt arbete.

3. Tidigare forskning

Vi kommer i detta avsnitt att beskriva den forskning som vi finner är av intresse för vår studie. Vi kommer att belysa Palosuos forskningsrapport där hon gjort en inventering gällande den romska forskningen. Crondahl och Eklunds vetenskapliga artikel är också av intresse för vår studie, detta då den belyser balkan-romska ungdomars hälsa och välmående i Sverige. Vi har även valt att lyfta fram två avhandlingar, skrivna av Rodell Olgac och Sjögren, som är av stor vikt då de uppmärksammar romers skolsituation.

Romer är väl beskrivna i forskningen, framförallt historiskt sätt men även centrala frågor avseende diskriminering i dagens samhälle finns beskrivet.

Delegationen för romska frågor gav Uppsala universitet i uppdrag att inventera forskningen kring romerna i Sverige. I forskningsrapporten skriven av Laura Palosuo (2008) redovisar hon om romers situation i Sverige. Romska deltagare har medverkat i arbetet med rapporten, detta för att få en inblick i vilka förändringar som behövs göras för att förbättra romernas situation i samhället.

I en rapport som DO (2003) gjort beskrivs romernas upplevelser av diskriminering i Sverige. Diskrimineringen berör främst fyra olika områden: bostadsmarknaden, utbildning och arbetsmarknaden, hotell och restaurang samt statliga och kommunala myndigheter. Undersökningen i denna rapport visar på att kunskapen om romer är väldigt bristfällig hos majoritetssamhället. Denna diskriminering mot romer i det svenska samhället är väldigt stor och utbredd (Palosuos, 2008:13). I Palosuos (2008) konstaterar Hannikainen och Hernesniemi att det är tillfredställande att romer erkänts som en nationell minoritet i Sverige, men att staten, trots försök, inte lyckas med att lösa frågor om integration och inkludering. Sveriges romer behöver mer stöd och insatser, främst inom skolväsendet som ses som ett centralt problemområde då många romska ungdomar väljer att dölja sin identitet i skolan (Palosuos, 2008:14-16).

Arbetsmarknaden är ett annat tungt problemområde där romer ständigt påverkas negativt på grund av utanförskap. I Palosuos (2008) konstaterar Nagy att arbetslösheten för romer i Sverige är betydligt högre än för majoritetssamhället. Vidare pekar Nagy på okunskap och diskriminering hos svenska arbetsgivare samt institutioner (Palosuos, 2008:14).

Universitetslektorn och filosofidoktorn Leena Eklund menar att det i största allmänhet råder en stor brist på forskning om romer i Sverige. Detta då det finns lite befintlig vetenskaplig forskning där romerna själva varit delaktiga. Vilka frågor som skall sättas i fokus bör komma från romernas perspektiv då de bör vara delaktiga vid konstrueringen av forskning samt utvecklingsprojekt (hogsolanvast.se, 2013).

Vetenskapliga artiklar om romer i Sverige är tämligen begränsade, dock har professorer från Högskolan Väst i Trollhättan där bland Eklund tillsammans med Crondahl skrivit en vetenskaplig artikel avseende unga vuxna romer i Sverige. Den vetenskapliga artikeln *Perceptions on health, well-being and quality of life of Balkan Roma adolescents in West Sweden (2012)* handlar om balkan- romska ungdomars uppfattningar avseende hälsa, välbefinnande samt livskvalité. I artikeln lyfts flera studier fram som visar att det finns en koppling mellan etnicitet och hälsa. Undersökningar har visat att utsatta grupper har en högre mortalitet än majoritetsbefolkningen. Statens offentliga utredningar har gjort en studie där de konstaterat att rasism och diskriminering har ett stort inflytande på människors välmående och livskvalité (Crondahl & Eklund, 2012).

I artikeln kom författarna fram till att det mest förekommande avseende livskvaliteten för unga vuxna romer från Balkan var att må bra, känna sig säker och lycklig. En annan viktig faktor som spelade en roll i de romska ungdomarnas liv var ett brett socialt nätverk med vänner och familj. Respondenterna upplevde sin hälsa som bra och uppmärksammade känslan av frihet, att kunna fatta egna beslut som rör den enskilde. I artikeln lyfte respondenterna fram att de viktigaste elementen för god livskvalitet var att ha goda möjligheter till utbildning och arbete. Stöd från familj och vänner var av värde för att kunna upprätthålla denna syn. Resultaten av studien skilde sig inte särskilt mycket åt från icke romska

ungdomars uppfattningar (Cron Dahl & Eklund, 2012:155).

En central avhandling skriven av Christina Rodell Olgac (2006) heter *Den romska minoriteten i majoritetssamhällets skola: från hot till möjlighet* som framförallt handlar om att undersöka, beskriva och analysera hur förhållandet mellan den romska minoriteten och majoritetssamhället har utvecklats sen mitten av 1900-talet till i dag avseende skolan. För att belysa detta fenomen har man använt sig av begreppen kultur och etnicitet. Rodell Olgac (2007:53-54) lyfter fram en artikel skriven av Iris Marion Young där frågan om makt diskuteras och menar att makt och förtryck går hand i hand. Förtryck består enligt Young av fem delar, *exploatering, marginalisering, maktlöshet, kulturell dominans och våld*. Endast ett av dessa kriterier behöver vara uppfyllda för att en grupp ska betraktas som förtryckt. Marginalisering anses vara den allvarligaste formen av förtryck då individer utestängs från att delta i produktionen i samhället vilket gör det omöjligt för den enskilde att använda och utveckla sina personliga resurser som kan komma att skapa ett socialt anseende. Den kulturella dominansen innebär att gruppen osynliggörs och utpekas som ”annorlunda”.

I stället för att se till den enskildes förmågor kan denna kulturella dominans, förvägran av erkännande, vara en form av förtryck då man osynliggörs, detta benämns som *underkommunikation* vilket kan leda till ett identitetsbyte. För att undvika fördomar och att bli illa behandlad väljer man därför medvetet eller omedvetet att tona ner sin kulturella identitet och därmed passa in i majoritetssamhället. Att ständigt behöva förhålla sig till frågor som rör det egna ursprunget, modersmålet samt utseendet kan vara påfrestande och är vanligt förekommande i skolan (Rodell Olgac, 2007:63–64).

Resultat som presenterats i Rodell Olgacs avhandling är bland annat att romska barn och ungdomar befinner sig i skolan utan stöd från varken skola eller hem vilket leder till utanförskap och dålig skolgång. Vidare har Rodell Olgac kommit fram till att skolan skjuter bort sitt ansvar avseende utbildning till de romska familjerna och menar att den romska kulturen står för motgångarna i skolan. Till följd av detta har ett stigma uppstått då många romska barn, för att bli accepterade i skolan, väljer att inte berätta om sin kulturella bakgrund.

David Sjögren undersöker i sin avhandling *Den säkra zonen: motiv, åtgärdsförslag och verksamhet i den särskiljande utbildningspolitiken för inhemska minoriteter* (2010) hur och varför etnicitet var en grundterm för segregation i grundskolor då syftet med avhandlingen var att undersöka vad bl. a romerna erbjöds i skolan.

David Sjögren skriver i sin bok om fördomar som Socialstyrelsen haft gentemot romer och som har varit en orsak till diskriminering i skolan. 1943 gjorde Socialstyrelsen en inventering avseende romer som handlade om att assimilera romer i samhället. Detta kom till att bli en omvärdering i tjänstemäns betraktelse avseende romer (Sjögren, 2010:181–183).

Uppenbart är att ifrågavarande befolkningsgrupper [tattare och zigenare] till kynne och tankesätt betrakta oss såsom främlingar liksom vi, utan verklig kännedom om hur de tänka, känna och reagera, betrakta dem såsom säregna väsensfrämmande...

Socialstyrelsen i Sjögren, 2010

Sjögren (2010:181–183) skriver istället för att tjänstemännen skulle fortsätta se de romska skolbarnen som mindre begåvade än de resterande barn agerade därför Socialstyrelsen. Detta resulterade i att man kom fram till att det saknades kunskap om romer. Vägen till att åstadkomma goda resultat med assimileringen var därför kännedom om minoriteten detta eftersom bilden man hade av romer var baserade på fördomar (ibid.).

4. Teoretiska utgångspunkter

Vi kommer i detta avsnitt att beskriva de teorier som kommer att ligga till grund för vår analys. De teorier vi kommer att använda oss av är bitar ur den postkoloniala teorin, Max Webers maktteori samt Erving Goffmans teori om Stigma.

Vi har valt att använda oss utav den postkoloniala teorin som hjälp till att kunna se en koppling mellan etnicitet och främlingsfientlighet. Begrepp som är aktuella

inom postkolonialismen och som har kopplingar till vår undersökning är; *ethnicitet, kultur, klass, identitet, mångkulturellt samhälle, rasism* samt *diskriminering*.

Samtliga dessa begrepp samverkar starkt med varandra.

Weber är en av de stora sociologerna som tillhör den generationen som grundade sociologin (Månsson, 1995:105). Ett upprepat grundtema i Webers sociologi är kopplingen mellan människors materiella och kulturella förhållningssätt (a.a. s. 47). Weber har en maktteori som beskriver hur forskning avseende verkligheten i samhället och historien sker utifrån olika perspektiv och som alltid kopplas till den kulturella världen medvetet eller omedvetet. Weber menar att en vetenskaplig analys avseende kultur aldrig kan vara objektiv. Samtidigt som fullständig objektivitet inte är möjlig måste den vetenskapliga analysen därför vara värdenneutral och man kan bara uttala sig om fakta och aldrig om värden. Weber har myntat ett begrepp han benämner *verstehen* som går ut på att förstå människors handlande (Andersen & Kaspersen, 1999:99–100).

Goffman är en välkänd sociolog som även var professor inom ämnet under den tid han levde. Under 1960-talet skrev Goffman sina mest välkända verk som är uppmärksammade än idag (Engdahl & Larsson, 2006:98). Goffman har en stigmatteori som beskriver hur medlemmar ur majoritetssamhället, ofta omedvetet, stämplar personer genom att anse att de faller utanför de normativa ramarna. Dessa personer faller utanför den kategori som majoritetssamhällets medlemmar själv befinner sig i. Detta kan beskrivas utifrån tänkandet av ”Vi och de”. Denna stämpling innebär ett stigma (Goffman, 2011:9). Stigmatteorin kan därför kopplas till vår undersökning med utgångspunkt ur den postkoloniala teorin.

4.1. Postkolonialism

Postkolonialism har fått sitt namn efter kolonialismens historia. Trots att kolonialismen bröts upp under sextiotalet så har det koloniala tänket än idag påverkan. En påverkan på det sättet att det koloniala tänket i större eller mindre utsträckning har en fortsatt legitimering av främlingsfientlighet samt diskriminering. Kolonialismen har haft en inverkan på hela världen, däribland även Sverige (Wikström, 2009:61).

Den postkoloniala teorin inriktar sig på skillnader och likheter mellan grupper (Wikström, 2009:23). Enligt Eriksson, Eriksson Baaz och Thörn (2005) står idag frågor som är besläktade till begreppet kultur högt upp på den politiska agendan över hela världen (a.a., s. 14). I en del länder, där bland Sverige, förknippas kultur, identitet samt etnicitet till två förändringsprocesser som till viss del är samhöriga med varandra: utvecklingen av det som vanligtvis kallas för ”det mångkulturella samhället” samtidigt som det kallas för ”nya former av främlingsfientlighet samt rasism” (ibid.). Kultur, identitet samt etnicitet räknas idag allt mer som politiska innebörder. Detta kan bero på att den postkolonialistiska teorin berör många viktiga problemområden och därför med tiden har uppmärksamats allt mer (ibid.). Kolonialismen utmärks synnerligen i världen som vi lever i och är alltså inte enbart något som tillhör det förflutna. Både ekonomiskt och kulturellt präglar kolonialismen världen (ibid.)

Tillsammans med den postkoloniala teorin förknippas etnicitet och kultur i allra högsta grad (Wikström, 2009:23,25). Etnicitet handlar om klassificering av människor samt olika typer av grupprelationer, exempelvis svenskar som majoritetsgrupp kontra minoritetsgrupper i Sverige (ibid.). Etnicitet kan kopplas till mycket, bland annat nationalitet, ras och kultur (a.a., s. 29). Kultur är något som starkt kopplas till begreppet etnicitet och anses vara en större och mycket äldre företeelse än etnicitet. Arnstberg i Wikström (2009:30) beskriver kultur så här: ”Kultur är en grupp människors gemensamma regler, värden och symboler”. Utifrån den postkoloniala teorin ses etnicitet samt kultur som något komplext och ombytligt (Wikström, 2009:37). Den etniska och kulturella identiteten bildas inte enbart genom social handling utan även genom språket, med de begrepp som vi använder oss av. Betydelsen av ord ändras utifrån i vilket sammanhang och sociala miljöer som vi använder oss utav ordet. Hur vi väljer att beskriva något med ord är starkt förknippat med makt.

På samma sätt som kultur är starkt förknippad med etnicitet så är även klass det. Etnicitet och klass är således inte samma sak men de är väldigt sammanlänkade. Wikström (2009:44) menar att detta kan ses utifrån vårt samhälle genom att vissa endast får bostad inom segregerade och nedgångna områden, medan andra erbjuds

bostäder i tilltalande områden. Det finns arbeten som bedöms som mindre lockande och somliga får jämt dessa, medan andra endast har dessa arbeten tillfälligt och som väldigt unga och oerfarna (ibid.). Detta är dock inte detsamma som att säga om man har ljus eller mörk hudfärg så är man antingen en privilegierad respektive inte privilegierad person i samhället. Däremot så verkar de i stor omfattning samarbeta med varandra.

I Wikström (2009:39) kan vi läsa om Bhabha som menar att världen blir allt mer heterogen och att det uppstått ett Vi och De-tänkande till följd av främlingsfientlighet och diskriminering, socialt utestängande samt politisk marginalisering. Relationen mellan etnicitet och ras är nära, exempelvis talar Phil Cohen i Wikström (2009:42) om att ras omfattar begrepp som kultur och att etnicitet som i sin tur är förenat till utseendet. Ordet invandrare säger egentligen inget om kulturella traditioner eller särskilda egenskaper, ändå får denna kategorisering en socialt avgörande betydelse för dem det gäller genom främlingsfientlighet samt diskriminering på grund av andra människors uppfattning av ordet invandrare. Genom att tala om begreppen etnicitet, kultur och ras så kategoriserar vi alltid på något sätt vilket leder till maktbetydelser som följd (Wikström, 2009:42).

4.2. Webers maktteori

4.2.1. Organisationer

Ett viktigt inslag i Webers maktteori handlar om makten som finns i en organisation. En organisation kan ses som ett nät då man som medlem tillskrivs rättigheter och skyldigheter som skapar en gemenskap mellan organisationens medlemmar sinsemellan. Denna gemenskap ter sig genom att medlemmarna har gemensamma arbetsuppgifter, att underställa sig överhuvudet i organisationen och förpliktiga sig med det ansvaret detta medför. Den enskilde i organisationen utför handlingar i organisationens namn då arbetet grundas på regler. När man handlar i en organisations namn, med förutsättning att vara inställd på att upprätthålla organisationens ordning, benämns detta som *organisationshandlingar* (Engdahl & Larsson, 2006:163).

Utifrån Webers teori om organisationer är implementering av en organisations riktlinjer beroende utav *auktoritet* och *legitimitet*. Auktoritet betyder ”sannolikhet för att en order med ett bestämt innehåll åtlöds av vissa bestämda personer”. Både auktoritet och olydnad kan uppstå utifrån en rad olika grunder. Förklaringar till detta kan vara att enskilda styrs av individuella intressen eller att handlingen baserats på rutin och ifrågasätts därför inte. Överhuvudet i organisationen måste se till att ordningen följs för att auktoriteten ska kunna upprätthållas och därmed upplevas som giltig av de underordnade. Detta benämns som legitimitet och tar uttryck i den enskildes handling det vill säga om den enskilde följer organisationens riktlinjer som exempelvis att komma i tid till arbetet varje morgon och har ”karaktären av ett bud som han följer, inte enbart för att undgå obehag utan därför ett brott som strider mot hans ’pliktkänsla’”. För att riktlinjerna ska ses som legitima måste därför pliktkänslan vara uppfylld (Engdahl & Larsson, 2006:164–165).

Weber har idealtyper för maktutövning och anses vara hans viktigaste begrepp. I tjänsten kan den enskilde ha föreställningar om att de handlingar man utför är förenliga med de organisatoriska riktlinjerna. Varför dessa föreställningar kan variera från en individ till en annan beror på tolkningarna om legitimitet (Andersen & Kaspersen, 1999:103). Enligt Weber finns det olika former av *legitim auktoritet* (Engdahl & Larsson, 2006:165). En person kan uppfatta de sociala riktlinjerna som legitima på grund av fyra grunder. De grundar sig på följande:

Traditionell auktoritet; den sociala ordningen har alltid varit legitim. Gamla traditioner är heliga och den som har rätt att praktisera auktoritet på grund av traditionen är också legitim.

Karismatisk auktoritet; en tro på ett ideal eller en förebild som är grundad på en känslomässig tro om det.

Värderationell auktoritet; en tro på absoluta världens giltighet.

Målrational auktoritet; kan bestå av två slag. Den ena är att anledningen till legitimitet är en överenskommelse som är gemensam mellan aktörerna och den andra är att det är en myndighet som skapat reglerna och som aktören därför godkänner (Andersen & Kaspersen, 1999:103).

4.3. Goffmans stigmateori

Grekerne var de som skapade termen *stigma* och det gjorde de genom att kroppsligt märka personer som ansågs vara ovanliga eller ha något nedsättande i den moraliska statusen (Goffman, 2011:9). Förr märkte man de stigmatiserade ofta utifrån fysiska avvikelser eller kriminella handlingar medan stigma idag mer handlar om ett olycksöde (Goffman, 2003:11).

Det finns *tribala*, stambetingade, stigman så som nation, ras och religion. Denna sort av stigma kan föras vidare från generation till generation och drabba samtliga medlemmar i familjen (ibid.). Personer med ett stigma blir vanligen diskriminerade av de som anser sig normala, ofta oavsiktligt men på ett effektivt sätt som minskar hans livsmöjligheter. På detta vis skapas klasskillnader (a.a., s. 13). I mötet med medlemmar ur majoritetsbefolkningen kan den som är stigmatiserad uppleva en känsla av att inte veta vad de andra i hans närvaro egentligen tänker om honom och en föreställning om att han inte vet var han har dem. Den stigmatiserade får då en allmän känsla av att han är ifrågasatt av de andra (a.a., s. 22).

Goffman (2003:46) menar att den stigmatiserades identifiering och samhörighet med den egna gruppen ofta växlar i intensitet. Detta eftersom att det finns en ambivalens inbyggd i hans känsla av gemenskap med den stigmatiserade kategorin. En del perioder vill han vara en del av gruppen och ta del av gemenskapens möjligheter medan han andra perioder tar avstånd ifrån gruppen och dess möjligheter. Särskilt i de övre tonåren kan man hos stigmatiserade ungdomar se en kraftigt minskad identifiering med den egna gruppen och istället en större identifiering med de ”normala” (ibid.).

5. Empiri och Analys

Vi kommer här att koppla ihop våra teoretiska utgångspunkter och den tidigare forskningen med vår empiri. Vi kommer att dela upp vår analys i tre olika huvudområden; kulturell bakgrund, lagens betydelse samt offentliga arenor.

5.1. Presentation av intervjupersoner

Vi har valt att benämna våra respondenter som intervjuperson 1-6, detta för att deras identitet ska fortsätta vara anonyma. Vi har även bestämt att vi inte ska skriva ut vilket kön var och en av våra respondenter tillhör.

Vår empiri omfattar intervjuer med sex stycken unga vuxna romer i åldersgruppen 18-23 år. Av respondenterna så är hälften tjejer och hälften killar.

Intervjuperson 1

Denna person är 22 år gammal och är medlem i en romsk förening, men inte särskilt aktiv i den enligt intervjupersonen själv. Denne har fullföljt både grundskolan samt gymnasieskolan och är i dagsläget arbetssökande.

Intervjuperson 2

Även denna respondent är 22 år gammal och väldigt aktiv inom flera romska organisationer. Dennes pappa är mycket verksam inom den romska rörelsen. Intervjupersonen har gått ut gymnasiet och är just nu arbetssökande efter att ha varit arbetslös i ett års tid. Har tidigare arbetat inom byggbranschen.

Intervjuperson 3

Intervjupersonen är 23 år gammal och är inte organiserad i någon romsk förening. Denne har fullföljt grund- och gymnasieskola och arbetar just nu som barista.

Intervjuperson 4

Denne är 23 år gammal och inte medlem i någon romsk organisation. Respondenten har gått ut både grund- och gymnasieskola och är för närvarande föräldraledig och lever på försörjningsstöd.

Intervjuperson 5

Respondenten är 22 år gammal och är medlem i en romsk förening. Personen har inte gått färdigt grundskolan då denne avslutade studierna i 7:e klass. Denne arbetar för tillfället med frilansering genom att erbjuda hushållstjänster.

Intervjuperson 6

Personen är 18 år gammal och går just nu andra året på gymnasiet. Respondenten

är inte själv organiserad i någon romsk förening men har släkt som är mycket verksamma inom detta område. På detta sätt har denne ändå koppling till romska organisationer.

5.2. Kulturell bakgrund

Anledningen till att vi har valt att ha med *kulturell bakgrund* som ett huvudämne i analysen är att de unga romernas upplevelse av deras identitet i allra högsta grad är av relevans när vi ser till den nya lagen från 2010. Detta då lagen ska hjälpa till att främja romers möjligheter till att behålla, stärka samt utveckla deras kulturella identitet (SFS 2009:724). Trots detta så uttrycker samtliga intervjupersoner att det finns fördomar mot dem som romer i det svenska samhället och att deras kultur ofta missförstås av medlemmar ur majoritetssamhället. Många av intervjupersonerna har upplevt glåpord och fördomar i form av anklagelser som att alla romer stjälar. Så här beskriver intervjuperson 1 och 4 om och hur de upplever fördomarna mot deras kultur.

Det händer rätt ofta. ”Gud, ni snor”, ”Ni gör det”,
typ... Man är inte människa. Typ ett monster ibland.
”Oh, shit. Är du zigenare!?”

Intervju 1

Verkligen många gånger (skratt). Det är den typen att
”alla romer stjälar” och det är ju verkligen inte så. Det
har hänt många gånger.

Intervju 4

Samtliga respondenter är överens om att de fördomar som finns påverkar dem i deras val att berätta om deras kulturella identitet. Fördomarna påverkar dem däremot på olika sätt. Exempelvis så väljer en del av våra respondenter, 1 och 3 som följd av fördomarna att inte berätta om deras romska ursprung i mötet med nya personer. De vill inte behöva försvara sig mot de fördomar som ofta uppstår. De är även oroliga över att bilden av dem som individer, med romsk bakgrund, skulle ändras hos medlemmar från majoritetssamhället ifall vetskap om den kulturella identiteten hade visualiserats. Denna oro är förenlig med Goffmans

teori om att den som är stigmatiserad ofta oroar sig över vad de andra från majoritetsbefolkningen ska tycka om honom (Goffman, 2003). Oron kan anses befogad då våra respondenter upplever många fördomar mot dem som romer. Andra respondenter, respondent 2 och 5, menade att de istället är stolta över sitt ursprung och att andras fördomar inte ska få påverka det. Enligt dessa intervjupersoner skulle det vara som att fördomarna vann. Intervjuperson 4 och 6 menar på att det beror på situationen huruvida de berättar om sitt ursprung men att de vid direkt fråga om ursprung berättar att de är romer. Anledningen till att dessa personer inte berättar om deras ursprung ifall ingen frågat om det är att de inte tycker att det är av vikt.

Men mina vänner visste inte heller först om det, men när jag känner mig bekväm så säger jag det. Det tog ändå tid för mig att kunna säga det till min egen poikvän till och med.

Intervju 3

Jag väljer att alltid nämna att jag har romskt ursprung. Jag är den jag är och det kommer jag alltid att vara. Förnekar jag det då skäms jag för det, då ska jag lika gärna hålla mig borta från... så...

Intervju 5

Jag går inte in i detaljer om vad jag är liksom, men frågar de vad jag är och sen frågar de vad det är så förklarar man som jag gjorde till dig.

Intervju 4

Detta kan ligga till grund för den tanke som Goffman (2011) har om att den stigmatiserades identifiering och gemenskapen av den egna gruppen ofta skiftar i styrka. Vissa av våra intervjupersoner identifierar sig öppet som romer medan våra andra respondenter ibland undviker att tala om deras ursprung eller rent av döljer det. Framför allt under gymnasieåren kan man hos de stigmatiserade ungdomarna fastställa en klar försvagning av identifieringen med den egna

gruppen och en större ökning av identifikationen med de normala (Goffman, 2011). Då våra intervjupersoner antingen går i gymnasiet eller nyligen gått ut skolan så stämmer Goffmans teori väl överens med den bild vi fått av våra respondenter. Majoriteten av dem tycker att det är svårt att förhålla sig till frågor om deras ursprung och vet inte riktigt vad de ska identifiera sig som. Exempelvis så säger intervjuperson 3 ofta att denne är serb istället för rom och att det bara är de som står personen väldigt nära som har vetskapen om intervjupersonens egentliga ursprung. Majoriteten av våra respondenter tycker att frågan om etnisk bakgrund är problematisk på grund av majoritetssamhällets fördomar mot dem som romer. Utifrån detta citat som följer med Fanon ska man ha i åtanke att Goffman skrev denna bok redan på 60- talet men att detta är en senare upplaga.

När jag upptäcker att negern är en symbol för synd, börjar jag hata negern. Men så inser jag att jag är neger. Det finns två lösningar på denna konflikt. Antingen begär jag av andra att de inte skall bry sig om min hudfärg, eller så också vill jag tvärtom att de skall göra det.

Frantz Fanon i Goffman (2011)

5.3. Lagens betydelse

Vårt intresse i den här studien är att redogöra hur romer uppfattar minoritetslagen och den förändring som gjordes av den 2009. Vad som är slående i vår empiri är att inte alla av våra intervjupersoner ens har vetskap om lagen. Det var endast två av våra personer som visste att minoritetslagen finns och vad den innehåller. Dessa två är organiserade i någon typ av romsk kulturell förening. Två andra kände igen lagen efter en kort beskrivning av den, båda dessa respondenter har någon koppling till en romsk förening. Resterande två hade aldrig hört talas om lagens existens. Efter samtal med alla respondenter kan vi konstatera att samtliga av dem är överrens om att införandet av minoritetslagen från 2010 kan ses som något positivt. Intervjupersonerna tycker att minoritetslagen teoretiskt sett låter väldigt bra men ändå är majoriteten av dem skeptiska till om lagen gör någon skillnad i praktiken. De som tidigare inte visste något om minoritetslagen fick information om den och kunde därför uttrycka vad de tänkte och tyckte om lagen.

Många utav intervjupersonerna kunde se möjligheter med lagen men även vissa hinder och svagheter med den.

5.3.1. Hinder

Lagen ska hjälpa till att skydda samt främja romers kulturella identitet. Flertalet utav intervjupersonerna tror dock att diskrimineringen mot romer är svår att motverka med hjälp av minoritetslagen. En del menar på att oavsett om det finns en lag som ska skydda deras kultur så kommer det alltid att finnas fördomar mot dem som grupp, detta då lagen inte är tillräcklig. De nämner att det fortfarande ständigt förekommer diskriminering mot romer i Sverige och att lagen inte har påverkat det på något sätt. Samtliga intervjupersoner kunde alltså som tidigare nämnt se något positivt med minoritetslagen när de såg till den teoretiskt men vid frågor gällande vilken betydelse lagen har för romer som enskilda individer så var de alla mer eller mindre skeptiska. Här kommer några exempel:

Jag tror inte att lagen skyddar direkt så. Men det står väl skrivet bara och det är inte så mycket. Det förekommer ju diskriminering mot romer hela tiden.

Intervju 2

Hur mycket de än ändrar och håller på med lagarna så tycker jag personligen att det inte gör någon skillnad i verkligheten.

Intervju 6

Våra intervjupersoners syn på minoritetslagen från 2010 är förenliga med det resultat som Hannikainen och Hernesniemi kommit fram till med deras studie gällande minoritetslagen från 1999 (Palosuos, 2008). Den studien berör förvisso den äldre lagen och inte den som stiftades 2009 men vi anser ändå den vara av relevans. Resultatet som studien kom fram till var att trots den svenska statens försök till att lösa frågor om integration och inkludering för romerna som minoritetsgrupp ansågs dem ha misslyckats. Med tanke på misslyckandet med minoritetslagen från 1999 så är det inte konstigt att våra intervjupersoner ställer sig skeptiska och tveksamma till den nya lagens verkan. Att våra respondenter

hittills inte märkt något resultat av lagens förändring kan också vara en bidragande faktor till varför de ställer sig skeptiska till minoritetslagen från 2010.

5.3.2. Möjligheter

I samband med den nya minoritetslagens har en del projekt startat. Bland annat ett pilotprojekt som delegeringen har hand om och som innebär att de romer som föds idag ska ha samma möjligheter som en icke-rom att leva ett gott vuxenliv om 20 år. En av våra intervjupersoner är med och medverkar i detta projekt.

Intervjupersonen berättade att det är fem stycken pilotkommuner varav Helsingborg är en utav dem. I detta projekt är det då exempelvis kommuner, landsting, diskrimineringsombudsmannen, olika myndigheter samt romska organisationer som är med och påverkar samt arbetar för en förändring. Intervjupersonen upplevs dock ha ett visst tvivel till om projektet kommer att lyckas samtidigt som denne beskriver tron på det. Så här svarade intervjupersonen på frågorna om projektets mål och hur romernas situation i det svenska samhället kommer att se ut om 20 år:

Projektet handlar om att man ska vara stolt, att man inte ska skämmas, att alla ska vara lika värda inom 20 år. Jag hoppas på att projektet kommer lyckas, men det är inte 100 %. Jag tror att det kommer finnas människor som identifierar sig som romer om 20 år. Ju mer de börjat med denna lagen på riktigt nu. Jag tror att det kommer att bli mycket bättre om 20 år. De kommer vara integrerade i samhället som vanligt folk och inte bli utstötta.

Intervju 2

Att intervjupersonen är tveksam till om pilotprojektet kommer att uppfylla samtliga mål kan vi än en gång koppla till Hannikainens och Hernesniemis studie. Det krävs resultat för att kunna tro på något till 100 % och resultat är något som samtliga av våra respondenter saknar. Vår intervjuperson tror dock att pilotprojektet kommer att göra mycket nytta för romerna i det svenska samhället.

Att deras arbete kommer hjälpa romerna att bli insläppta i samhället samtidigt som de ändå kommer kunna vara stolta över deras ursprung. Ifall projektet lyckas med sin målsättning kan det vara förenligt med Webers maktteori. Detta eftersom att makt i ett socialt samband handlar om att erbjudas möjligheten att kunna få sin vilja igenom trots motstånd. Romer möter ofta motstånd i det svenska samhället och om romer ges tillfälle till att ha likvärdiga möjligheter som icke-romerna om 20 år så har majoritetsbefolkningen tilldelat romerna makt.

En annan intervjuperson upplever främjandet av deras språk, romani, som något väldigt positivt. Personen upplevde rätten till att använda sig av språket i exempelvis domstol som en fördel.

5.4. Offentliga arenor

Att riksdagen 1999 erkände romer som en minoritetsgrupp har varit en glädjande nyhet men att lagen som stiftades samma år fick kritik från Europarådet, detta då samtliga minoritetsgrupper inte inkluderades och omfattades av lagen. Romernas vardag, trots att de erkändes som en minoritet, fortsatte att präglas av diskriminering till exempel inom skola och arbetsliv, alltså på *offentliga arenor*, där de inte hade något inflytande (Laura Palosuo, 2008).

Minoritetslagen från 2010 kom till att bli en förstärkning av den gamla lagen. Denna vidareutveckling inkluderar samtliga minoritetsgrupper för att motverka och besegra diskrimineringen mot bland annat romer. Flera utav våra respondenter talar om svårigheter kring skola och arbetsliv. Vi vill undersöka om unga vuxna romer anser att de offentliga arenornas aktörer upprätthåller de skyldigheter som lagen medfört och därför ser vi detta som ett lämpligt huvudämne i vår analysdel.

Förvaltningsmyndigheter är en central punkt i minoritetslagen från 2010 som representerar en viktig del inom kategorin offentliga arenor. Enligt lagstiftningen framgår det att myndigheter har ett ansvar gentemot de nationella minoriteterna då de skall informera minoriteterna om deras rättigheter.

3 § Förvaltningsmyndigheter ska när det behövs på lämpligt sätt informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter enligt denna lag.

SFS 2009:724

Enligt Weber ses regeringen på ett plan som ett överhuvud då den tillskriver sina underordnande riktlinjer och ser till att dessa riktlinjer ska upprätthållas. Som det framgår utifrån lagen ovan har förvaltningsmyndigheter skyldighet att upprätthålla lagen. Skolan, med fler, betraktas som en förvaltningsmyndighet och blir en aktör i regeringens organisation då de är underställda regeringen och har i uppgift att förplikta sig regeringens regler. Regeln blir i detta fall att förplikta sig avseende minoritetslagen från 2010 genom att skydda och särskilt främja barns utveckling av den kulturella identiteten. På det andra planet blir regeringens regel, minoritetslagen, även skolans regel och de underordnande blir då lärare. Lärarna har en skyldighet att i handlandet vara inställda på att upprätthålla organisationens ordning, det vill säga att minoritetslagen sätts i verk, vilket innebär att lärarna då utför en organisationshandling (Engdahl & Larsson, 2006).

5.4.1. Skola

4 § I språklagen (2009:600) anges att det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken. Det allmänna ska även i övrigt främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige. Barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas särskilt.

SFS 2009:724

Utifrån lagtexten kan vi konstatera att skolan som myndighet och dess elever med minoritetsbakgrund berörs av minoritetslagen. Att skydda och främja språket i skolan är en central punkt i paragraf 4 som tyder på att skolan har ett särskilt starkt ansvar att se till att lagen implementeras gentemot de nationella minoriteterna.

Fyra av sex intervjupersoner har fullföljt högstadie- respektive gymnasiestudier, intervjuperson 5 avslutade sina studier i sjunde klass och intervjuperson 6 har i dagsläget pågående gymnasiestudier. Även om det var ett antal år sedan de flesta av våra respondenter gick i skolan har de erfarenheter av både egna samt yngre familjemedlemmars upplevelser av lagens implementering i skolan. Våra respondenters utsagor handlade om minoritetslagens betydelse i skolan samt om de eventuellt upplevt skillnader sedan minoritetslagen stiftades 2009. Med bakgrund till detta frågade vi respondenterna om de ansåg att skolan har informerat dem samt deras yngre familjemedlemmar om deras rättigheter avseende språket i skolan.

Fem av sex intervjupersoner har haft modersmålsundervisning, den som inte har haft modersmålsundervisning är respondent 5. Tre av respondenterna har haft *lovari*, en variant av romani, som hemspråk, två av respondenterna har istället haft serbiska som modersmål. En av dessa som hade serbiska som modersmålsundervisning menade på att eftersom de olika romska grupperna har flera olika varianter av romani är det därför svårt att hitta sitt eget språk. Utav den anledningen valde därför denne att ha serbiska i modersmålundervisning. Den andra respondenten som hade serbiska som modersmålsundervisning grundade sitt val av modersmål på att dels eftersom dennes variant av romani inte fanns och dels eftersom intresset för den romska kulturen och språket var obefintlig. Intervjuperson 5 avslutade sina studier i sjunde klass och påpekade att barn med annan nationalitet har rätt till sitt språk och att det inte var rättvist att som rom inte ha möjlighet att få sin variant av romani i skolan.

Samtliga respondenter har framfört att varken de själva eller deras yngre familjemedlemmar i skolan blivit informerade om rätten till sitt språk och har på egen hand tagit ansvar och sett till att de får någon typ av hemspråksundervisning, nedan följer några exempel.

Det är ju inte bara en typ av romer utan det finns ca 60 olika romska språk så man kan inte hitta sitt riktiga romska språk, dem tror att man pratar rumänska för att dem tror att man kommer från Rumänien...

... så jag läste serbiska för att jag gick ju på serbisk skola i när jag bodde i Kosovo.

Intervju 4

Vi har aldrig blivit informerade om att vi har rätt men vi går på modersmål.

Intervju 6

Med utgångspunkt från Webers teori om organisationens riktlinjer kan vi med våra respondenters utsagor fastställa att skolan inte tagit sitt ansvar gällande att följa de riktlinjer som minoritetslagen medfört (Engdahl & Larsson, 2006). Detta genom att inte skydda och särskilt främja barns minoritetsspråk. Detta grundas på att samtliga respondenter inte upplevt att de fått någon information om att de har rätt till sitt minoritetsspråk från skolans sida vilket medför att minoritetsspråket varken skyddas eller främjas. I enlighet med Webers teori om auktoritet och legitimitet kan vi utläsa att auktoriteten som följer med skolans regler i förhållande till respondenternas utsagor inte är legitim (ibid.). Vidare kan ingen moralisk giltighet förenas med lärarnas handlingar då de inte förpliktat riktlinjerna med lagen som överordnade lagt fram. Frågan om varför lärarna inte förpliktat den auktoritet som medföljt med minoritetslagen härleds utifrån Webers resonemang och grunderna till detta kan bero på en rad olika anledningar som exempelvis, att det inte ligger i lärarnas enskilda intressen att förplikta sig med auktoriteten som finns i skolan eller att deras beteende blivit en rutin och att det varit en svårighet att bryta en vana (ibid.)

4 § Det allmänna ska även i övrigt främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige. Barns utveckling av en kulturell identitet... ska främjas särskilt.

Del från 4 § Lag 2009:724

Något som är väldigt centralt i minoritetslagen från 2010 är romers möjligheter att kunna behålla och utveckla sin kultur, detta är en indikation på att det ska ske på ett generellt plan i samhället. Vidare står det i lagen att barns möjligheter till utveckling av kulturell identitet ska främjas särskilt. Med tanke på att barn uppmärksammas tydligt i lagen är detta en annan indikation som på ett annat plan även här påvisar att skolan har ett särskilt ansvar till att främja unga romers möjligheter för att behålla och kunna utveckla sin kulturella identitet.

Vi frågade våra respondenter vilken betydelse skolan hade avseende den nya minoritetslagen samt om de tillsammans med yngre familjemedlemmar hade lagt märke till ifall skolan främjar den kulturella identiteten sedan lagen stiftades år 2009. Samtliga respondenter hade starka åsikter om detta ämne och menade på att fallet inte var så eftersom att den romska historien och kulturen inte uppmärksammas i skolan. Vidare frågade vi om respondenterna hade någon önskan om att uppmärksamma den romska historien och kulturen i skolan. Fem av sex intervjupersoner uttryckte en önskan om att romer ska få ta mer plats i skolan och därmed upplysa andra elever om deras historia samt kultur. Respondenterna såg detta som ett viktigt inslag för att minoritetslagen ska få den framgång som önskats. Respondenterna menar att kunskap avseende romers historia och kultur hade medfört att fördomar och diskriminering mot romer hade minskat avsevärt. Nedan följer några exempel:

Ja, faktiskt. Speciellt skola för barn. Jag vet min systers dotter som är 11 år, som jag sa innan, hon har ju skämts jättemycket för att säga att hon är zigenare. Så hon har ju blivit retad. Så jag har ju gått till skolan för jag har blivit jätteförbannad.

Intervju 1

Ja, klart. De pratar inte så mycket om det. Knappt nästan. Det händer någon gång. Jag vet inte ens i vilket sammanhang, i historia eller något. Lite. Knappt. Det borde vara mycket mer.

Mycket mer faktiskt. Man borde ta fram nya läromedel och böcker. Allt möjligt för att folk liksom ska lära sig och veta ”vad är en rom? Vad gör en rom? Hur lever en rom?”

Intervju 2

Ja alltså för dem yngre idag som går i skolan, inte hos oss resande för att vi lär ju våra barn sen barnsben... men det kan ju inte skada att dem tar lite del i skolan också och känna att dem har en tillhörighet i skolan... utan att det är, ja att dem känner att ”jag vill ha någonting som tillhör oss också i skolan”. Liksom vi är också speciella... Så det vore jättebra om ungdomarna fått mer om det i skolan.

Intervju 5

Som tidigare nämnt talar Sjögren i sin avhandling (2010) om hur socialstyrelsen kom fram till att fördomar som majoritetssamhället haft mot romer har resulterat i flera årtal av diskriminering. Med detta resonemang kan vi härleda till romers skolsituation idag. Flera av respondenterna menar precis som socialstyrelsen att bristen på kunskap avseende romer och deras historia samt kultur ligger till grund för den diskriminering och de fördomar som romer utsätts för dagligen. Intervjupersonerna menar att möjligheter måste finnas för att kunna motverka denna brist på kunskap, därför måste man låta romer ta mer plats i skolan och införa nya läromedel. Dessa nya läromedel bör handla om romers historia samt kultur för att kunna ändra den negativa bild majoritetssamhället har gentemot romer.

Respondent 6 anser dock inte att uppmärksamheten kring den romska kulturen samt historien gör att diskriminering motverkas och anser inte att det har någon koppling till skolan överhuvudtaget. Detta eftersom respondenten upplevt negativa upplevelser i skolan avseende uppmärksamheten av kulturen samt historien. Så här beskriver respondenten sin upplevelse:

”När man pratar om sin härkomst så får man oftast konstiga blickar och en massa negativa kommentarer, t. ex i skolan om man redovisar om det så tar ingen det på allvar. Min lärare agerade tyvärr inte. Jag hade en redovisning i första ring och jag fick en massa negativ kommentarer om romer men det sa läraren inget om.”

Intervju 6

För att beskriva romers skolsituation kan vi utifrån Youngs begrepp *samhälle* och *produktion* härleda till att samhället resresenterar skolan och att produktionen representerar undervisningsinnehållet (Rodell Olgac, 2007). Utifrån Young kan vi se att våra respondenter är utestängda från produktionen. Detta eftersom trots att de uttryckt en önskan om att uppmärksamma den romska kulturen i undervisningen och därmed skapa ett socialt anseende har inga åtgärder vidtagits. Respondenterna tillsammans med yngre familjemedlemmar har inte tillgivit möjligheten att påverka undervisningsinnehållet, trots att det framgår från minoritetslagen från 2010 att den romska minoriteten ska ha möjlighet till att behålla och utveckla kulturen i skolan. De erbjuds inte den utbildning i skolan som de har rätt till, vilket Rodell Olgac (2007) menar leder till en bristfällig skolframgång. Detta innebär att den romska minoriteten i skolan utsätts för marginalisering då romer utestängs från att påverka undervisningsinnehållet och inte har möjlighet till att motverka de fördomar som finns mot dem som romer.

Enligt Young har intervjupersonen 6 pekat på den kulturella dominansen av förtyck. Respondent 6 har upplevt negativa företeelser i skolan när denne pratat om sitt ursprung vid exempelvis redovisning och uppger att läraren inte agerat vilket osynliggjort respondent 6 (Rodell Olgac, 2007).

Saknaden av en positiv bild avseende den romska kulturen är i skolan stor och har med sannolikhet medfört att underkommunikation har uppstått. Detta innebär att respondent 6 medvetet valt att inte längre tala om sin romska historia och kultur. Detta för att passa in i skolan och undvika diskriminering som denne tidigare utsatts för (Rodell Olgac, 2007). Med Webers resonemang kan vi utläsa att den

sjätte respondentens lärare inte är förpliktigad gentemot auktoriteten som medföljt med minoritetslagen från 2010. Detta eftersom främjandet av den kulturella identiteten inte varit förenlig med lärarens handling och istället har utsatt respondent 6 för förtryck (Engdahl & Larsson, 2006, Rodell Olgac, 2007).

5.4.2. Arbetslivet

Samtliga av våra intervjupersoner har upplevt fördomar på grund av det romska ursprunget och dessa fördomar är något som de unga romerna upplever som genomsyrande ute på arbetsmarknaden. Alla sex intervjupersoner tror att deras romska bakgrund har en negativ påverkan när de söker arbete. Anledningen till detta är att samtliga respondenter antingen själva har upplevt att de sorterats bort på grund av deras ursprung i deras arbetssökande eller att någon i deras närhet blivit det. Ingen av dem ser någon fördel med att nämna att de är rom i deras CV, trots detta har en av våra personer med sitt ursprung för att denne vill kunna stå för sitt ursprung oberoende av andras syn på dennes härkomst. Med anledning av deras erfarenhet av bortsortering så undviker fyra av respondenterna att nämna att de är romer vid en arbetsintervju och kan inte tänka sig att nämna sitt ursprung i deras CV. Intervjuperson 5 erbjuder hushållstjänster genom att knacka dörr och använder sig inte av något CV. Utifrån detta kommer här några exempel:

Jag kommer varken säga att jag är rom eller kan romska för det känns som om det inte är nått positivt, även om det är en så kallad tillgång.

Intervju 6 (gymnasiestuderande)

Jag döljer inte det. Jag har det på mitt CV och så liksom. Men det är mycket svårare att få jobb då. Speciellt om man inte är rädd att säga var man kommer ifrån så som jag. Det finns ju en risk att de säger "Nej, tyvärr. Det finns inte plats" även om du kanske vet att där finns plats.

Intervju 2

Våra respondenters utsagor stämmer väl överens med de kopplingar som Wikström (2009) ser mellan etnicitet och klass. Det finns en klar problematik i att våra intervjupersoner upplever att de aldrig får en chans att visa vad de går för när deras ursprung finns att tillgå i deras CV. Till skillnad från medlemmar ur majoritetssamhället så blir våra respondenter inte bedömda utifrån deras kvalifikationer utan istället utifrån deras härkomst. Med anledning till detta så väljer några av våra respondenter att säga att de exempelvis är serber istället för att säga att de är romer från Serbien. Rädslan för att etniciteten ska påverka våra respondenters klasstillhörighet är stor. Den rädslan är befogad i enlighet med den rapport som Nagy gjort där romers hinder på arbetsmarknaden beskrivs (Palosuo, 2008). Våra intervjupersoner beskriver att det är svårt att öppet kunna vara stolt över sitt ursprung när det innebär en risk att sorteras bort i exempelvis arbetssökandet. Samtidigt som Palosuos (2008) respondenter lägger stor vikt vid att kunna känna stolthet över deras romska ursprung.

Utifrån våra intervjuer kan vi konstatera att de unga vuxna romer som vi intervjuat har olika dilemman att ta ställning till. Detta kan vara att ständigt behöva förhålla sig till frågor som rör det egna ursprunget, modersmålet samt utseendet vilket kan vara påfrestande. Att som rom vara utsatt för förtryck på grund av den kulturella bakgrunden, inom de offentliga arenorna, innebär att romer fortfarande är en stigmatiserad grupp som utsätts för diskriminering.

Cron Dahl & Eklund (2012) har kommit fram till att diskriminering har en dålig inverkan på personers välmående. Med tanke på detta kan vi inte undgå tanken att diskrimineringen som våra respondenter utsätts för har en dålig inverkan på deras välmående. Tanken bakom minoritetslagen från 2010 var att förbättra romers livsvillkor och se till att det blir mer jämställt i samhället, genom att främja den kulturella identiteten. Enligt våra respondenters uppfattningar har minoritetslagen från 2010 inte medfört ett främjande av den kulturella identiteten. Detta härleder oss till att livskvalitén inte är förenlig med minoritetslagens tanke då våra respondenters välmående inte är särskilt hög enligt Cron Dahl och Eklunds resonemang.

6. Avslutande diskussion

I den här uppsatsen har vi redogjort samt analyserat den upplevelse som sex unga romer har avseende den nya minoritetslagen från 2010. Det är viktigt att poängtera att vi inte kan dra några gemensamma slutsatser utifrån vår undersökning då våra sex intervjupersoners resultat inte säger något om samtliga unga vuxna romer. Men genom att ta del av våra sex intervjupersoners berättelser så får vi en insyn i hur minoritetslagen kan uppfattas av unga romer i dagens Sverige.

Vi kommer i detta avsnitt att återkoppla till våra frågeställningar samt föra en diskussion kring de tankar och funderingar vi fått under undersökningens gång, vi kommer även att i slutordet lyfta fram frågor som kan vara av intresse.

6.1. Återkoppling till frågeställningar

I inledningen har vi en frågeställning bestående utav två frågor som vi nu kommer att sammanfatta resultatet utifrån. Vår första fråga var vilka kunskaper unga vuxna romer har om minoritetslagen från 2010. Kortfattat kan vi säga att majoriteten av våra respondenter hade någon gång hört talas om minoritetslagen. Däremot så var det bara en tredjedel av våra intervjupersoner som direkt visste vilken lag vi menade utan vidare beskrivning av dess innehåll. Kunskapen hos dessa två personer var stor gällande lagens innebörd, dessutom var eller hade de varit engagerade i implementeringen av den. Vidare var det respondenter som aldrig hört talas om lagen och som inte alls var medvetna om att den ens finns, vilket vi kommer att föra en vidare diskussion kring längre ned under vår avslutande diskussion. Utifrån vårt empiriska material ihop med våra teorier kan en möjlig slutsats utifrån detta resultat vara att identifieringen till den egna gruppen varierar i styrka hos den stigmatiserade, främst i de äldre ungdomsåren, och i sin tur vara en förklaring till varför inte samtliga av våra respondenter känner till minoritetslagen. Exempelvis så identifierar inte en av våra respondenter sig som rom utan istället som serb, vilket vi tänker är förenligt med självidentifikationsprincipen (DO). Vår andra fråga var vilka möjligheter unga vuxna romer kan identifiera med den nya minoritetslagen samt vilka eventuella hinder. Med utgångspunkt i vår empiri är samtliga av våra respondenter positiva

till införandet av minoritetslagen från 2010 och alla har en önskan om att den ska vara verksam. Trots deras positiva inställning så är samtliga av dem tveksamma till om lagen kommer att förbättra romers situation i det svenska samhället. Orsaken till våra respondenters tvivel rörande lagens verkan baseras på att de tidigare inte sett något resultat som varit till gagn för dem som romer.

6.2. Våra reflektioner

En fråga som vi efter vår undersökning ställer oss är varför inte samtliga romer är medvetna om att det finns en lag som berör dem som grupp? Det var för oss ett överraskande resultat. Men som vi tidigare nämnt så identifierar inte samtliga av våra respondenter sig som rom och tar därför inte del av det som berör romer. Vad vi senare uppmärksammade var att de två respondenter som var väl medvetna om minoritetslagen även är engagerade i någon typ av romsk förening. De respondenter som efter en kort beskrivning kände igen lagen hade även de någon form av koppling till en romsk organisation. De två som inte hade något förhållande till en romsk förening var också de två som aldrig hört talas om minoritetslagen. Vi kan alltså utifrån vår empiri se ett samband utifrån deras medvetenhet om lagen samt deras koppling till någon form av romsk organisation. Att de respondenter som är organiserade i en kulturell förening har mer kunskap om lagen är förenligt med Goffmans (2011) teori då företrädare för en stigmatiserad grupp ofta rapporterar omgivningen om deras utsatta situation. Då minoritetslagen ska motverka diskrimineringen av romer, samt andra minoritetsgrupper, och hjälpa dem främja samt skydda deras kulturella identitet så är det logiskt att medlemmar ur en romsk förening är medvetna om lagen och dess innebörd.

Utifrån våra resultat kan vi även konstatera att det finns en brist i skolan avseende minoritetslagen från 2010. Minoritetslagen uppmanar som tidigare nämnt synnerligen skolan till att verkställa lagen då barns kulturella identitet särskilt skall främjas. Med utgångspunkt från resultaten som presenterats har skolan i våra respondenters fall inte tagit sitt ansvar. Vi har utifrån intervjuerna kunnat utläsa att skolan är dålig på att informera om romers rättigheter avseende språket samt att främja den kulturella identiteten i skolan. Lagen tycks, inom denna arena, inte

implementerats eller följts och diskrimineringen i skolan fortlöper därför mot romer.

En möjlig förklaring som vi ser kan vara att det i skolan, utifrån lärarnas perspektiv, råder brist och kunskap avseende minoritetslagen samt att lärarna inte vet vilka skyldigheter de har gentemot minoritetsgruppen. För att minoritetslagen ska ha möjlighet att vara framgångsfull anser vi att man så här tidigt in på inträdandet av lagen bör göra uppföljningar och vidta åtgärder för att lagen ska implementeras i skolorna. Att utbilda lärare om bland annat den romska kulturen ser vi av stor vikt då de är i ständig kontakt med skolelever och därför kan vara med och påverka. Nu har det ungefär gått tre år sedan lagen infördes och något beslutat av minoritetslagen har ännu inte kunnat utläsas, därför kan vi konstatera att det är dags att vidta åtgärder. Åtgärder har till viss del gjorts då pilotprojektet som Delegeringen har hand om startades 2012. Om 19 år, när projektets mål ska vara uppfyllda, hoppas vi på goda resultat.

Något som varit slående i vår undersökning är att begreppet *zigenare* fortfarande lever vidare idag. Detta grundar vi på hur flera utav våra respondenter väljer att tala i termerna *zigenare* och *resande* som tillsammans utgör gruppen *romer*. Detta i motsats till Rodell Olgac (2007) som hävdar att begreppet *zigenare* användes fram till 1800 – talet och väljer istället att benämna folkgruppen *romer* som olika romska grupper samt *resande*. En annan anledning som styrker att begreppet *zigenare* lever vidare än idag är att flera av respondenternas utsagor visar på att även personer från majoritetssamhället än idag använder sig av termen *zigenare*.

Något annat som vi har uppmärksammat i vår undersökning är de olika skildringar avseende hur våra respondenter väljer att benämna sig själva. De olika variationer som uppmärksammat är *serb*, *resande*, *rom* samt *zigenare*. Att det även finns olika skildringar avseende hur man väljer att benämna sitt språk har vi sett variationer på. Detta då flera av våra respondenter exempelvis benämner minoritetsspråket som *romska* medan andra säger *romani*. Vi tror att detta kan beror på att flera av våra intervjupersoner håller på att förlora sin kulturella identitet då somliga av respondenterna hade mer kunskap om den romska kulturen samt språket än andra respondenter.

En av respondenterna påpekade tydligt att i dennes familj lärde man barnen redan som små om den romska kulturen samt historien. Denne respondent visade sig ha stora kunskaper om den romska kulturen i övrigt. Att denne redan från barnsben fått kunskap om sin kultur och historia kan vara en förklaring till varför denne idag har en stark kulturell identitet. Att andra respondenter inte har en lika stark kulturell identitet som denne kan bero på att de inte växt upp med den romska kulturen på samma sätt.

6.3. Slutord

Slutligen önskar vi att romers situation i Sverige kommer att uppmärksammas mer i framtiden och att minoritetslagen kommer vara en bidragande faktor till detta. Under uppsatsens gång har vi skapat oss frågor som skulle vara av intresse att ytterligare belysa. Exempelvis skulle det vara av intresse att undersöka hur skolor runt om i Sverige arbetar med minoritetslagen. Kanske ser det annorlunda ut än på de skolor som våra respondenter har gått på? Vilken uppfattning har lärarna av minoritetslagen och implementeringen utav den i skolan? Vi skulle även vilja lyfta frågan för att se hur andra förvaltningsmyndigheter, som till exempel socialförvaltningen, arbetar med att ge information om minoriteters rättigheter. Slutligen är de övriga fyra minoritetgruppernas uppfattning av minoritetslagen från 2010 av stort intresse. Är deras åsikt liknande romernas eller ser de på lagen utifrån ett annat sätt? Om deras uppfattning är olik det resultat vi fått genom våra respondenter skulle det vara intressant att undersöka varför det i så fall är så. Ifall deras uppfattning inte skulle vara olik våra intervjupersoners så kan vi än mer konstatera att inte heller minoritetslagen från 2010 har fått det genomslag som man hoppats på.

7. Referenslista

7.1. Litteratur

- Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2011). *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber
- Andersen, Heine. Kaspersen, Lars Bo. (1999). *Klassisk och modern samhällsteori*. Lund: Studentlitteratur
- Aspers, Patrik (2007). *Etnografiska metoder: att förstå och förklara samtiden*. Malmö: Liber
- Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber
- Engdahl, Oskar. Larsson Bengt. (2006). *Sociologiska perspektiv – grundläggande begrepp och teorier*. Lund: Studentlitteratur
- Eriksson, Catharina, Eriksson, B, Maria & Thörn, Håkan (2005). *Globaliseringens kulturer. Den postkoloniala paradoxen, rasismen och det mångkulturella samhället*. Nora: Nya Doxa
- Goffman, Erving (2003, 2011). *Stigma: den avvikandes roll och identitet*. Stockholm: Prisma
- Goffman, Erving. (2011). *Jaget och maskerna*. Falun: Nordstedts förlag
- Hammarén, Nils. & Johansson, T. (2009). *Identitet*. Malmö: Liber AB
- Holme, M, Idar & Solvang K, Bernt (1991). *Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur
- May, Tim (2001). *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur
- Montesino, Norma. (2002). *Zigenarfrågan: intervention och romantik*. Lund: Lunds Universitet.
- Månson, Per. (1995). *Moderna samhällsteorier – Traditioner riktningar teoretiker*. Smedjebacken: Smegraf
- Rodell Olgaç, Christina (2006) *Den romska minoriteten i majoritetssamhällets skola: från hot till möjlighet*. Stockholm: HLS förlag
- Sjögren, David (2010). *Den säkra zonen: motiv, åtgärdsförslag och verksamhet i den särskiljande utbildningspolitiken för inhemska minoriteter* Umeå: Print och Media
- Wikström, Hanna (2009). *Etnicitet*. Malmö: Liber

7.2. Elektroniskt

Barnombudsmannen (2005). *De vill att jag ska vara osynlig*. (Elektronisk)

Stockholm: Barnombudsmannen. Tillgänglig: <<http://www.http://www.barnombudsmannen.se/publikationer/bestall-och-ladda-ner/de-vill-att-jag-ska-vara-osynlig-2005/>> (2013-04-29).

DO (2013) (Elektronisk) Stockholm: Diskrimineringsombudsmannen. Tillgänglig: <http://www.do.se/sv/Diskriminerad/Diskrimineringsgrunderna/Etnisk-tillhorighet/Nationella-minoriteter/> (2013-04-15).

DO (2002-2003). *Diskriminering av Romer i Sverige*. (Elektronisk) Stockholm: Diskrimineringsombudsmannen. Tillgänglig: <<http://www.do.se/Documents/material-gamla-ombudsman/romarapportensv05.pdf>> (2013-04-15).

DO (2008). *Diskrimineringen av nationella minoriteter inom utbildningsväsendet*. (Elektronisk) Stockholm: Diskrimineringsombudsmannen. Tillgänglig: <<http://www.do.se/Documents/material-gamla-ombudsman/dorapport-nationella-minoriteter.pdf>> (2013-04-29).

DO (2011). *Romers rättigheter*. (Elektronisk) Stockholm: Diskrimineringsombudsmannen. Tillgänglig: <http://www.do.se/Documents/rapporter/romers_rattigheter.pdf> (2013-04-20).

Länsstyrelsen. *Sveriges nationella minoriteter*. (Elektronisk) Stockholm: Länsstyrelsen. Tillgänglig: <<http://www.lansstyrelsen.se/stockholm/Sv/manniska-och-samhalle/nationella-minoriteter/Pages/default.aspx>> (2013-04-05).

Minoritet. *Ny lag om nationella minoriteter*. (Elektronisk) Östersund: Minoritet.se. Tillgänglig: <<http://minoritet.prod3.imcms.net/1037>> (2013-04-05).

Palosuo, Laura (2008). *En inventering av forskningen om romer i Sverige*. (Elektronisk) Stockholm: Delegationen för romska frågor. Tillgänglig: <http://www.valentin.uu.se/digitalAssets/105/105340_forskningsoversikt-14-nov2.pdf> (2013-05-15).

Regeringen (1997). *Romer i Sverige – tillsammans i förändring*. (Elektronisk) Stockholm: Regeringen. Tillgänglig:

< <http://www.regeringen.se/content/1/c4/19/37/5fd12a9c.pdf>> (2013-04-10).

Regeringen (1998). *Proposition 1998/99:143*. (Elektronisk) Stockholm:

Regeringen. Tillgänglig:

<<http://www.regeringen.se/content/1/c4/22/18/f5c9eed7.pdf>> (2013-04-20).

Regeringen (2008). *Proposition 2008/09:15*. (Elektronisk) Stockholm:

Regeringen. Tillgänglig:

<<http://www.regeringen.se/content/1/c6/12/27/69/fc387549.pdf>> (2013-04-20).

Romska Ungdomsförbundet. *Den romska historien*. (Elektronisk) Malmö:

Romska Ungdomsförbundet. Tillgänglig:

<<http://www.rufs.org/romernashistoria/>> (2013-04-23).

SOU (2010). *Romers rätt – en strategi för romer i Sverige*. (Elektronisk)

Stockholm: Statens Offentliga Utredningar. Tillgänglig:

<<http://www.regeringen.se/content/1/c6/15/00/25/baf09ba7.pdf>> (2013-04-22).

Ungdomsstyrelsens skrifter (2009). *Unga romers situation – en intervjustudie*.

(Elektronisk) Stockholm: Ungdomsstyrelsen. Tillgänglig:

<http://www2.ungdomsstyrelsen.se/butiksadmin/showDoc/ff808081249117fb012491183d8a0002/UngaRomersSituation_NYpdf.pdf> (2013-04-20).

7.3. Elektroniska tidskriftsartiklar

Cron Dahl K, Eklund L. Perceptions on health, well-being and quality of life of Balkan Roma adolescents in West Sweden. *Romani Studies* [serial online].

December 2012;22(2):153-174. Available from: Academic Search Complete, Ipswich, MA. Accessed April 4, 2013.

<http://ehis.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=c1dc26d0-241d-4d88-8e55-a5a8e76c01ab%40sessionmgr15&vid=8&hid=6>

7.4. Övrigt

SFS (1999:1175). *Lag om rätt att använda samiska hos förvaltningsmyndigheter och domstolar*. Stockholm: Justitiedepartementet.

SFS (2009:724). *Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk*. Stockholm:
Justitiedepartementet.

8. Bilaga

8.1. Informationsbrev

Hej!

Vi är två studenter som studerar på Lunds Universitet, Campus Helsingborg och heter Belma Jukovic & Cornelia Hultberg. Vi håller på att skriva en C-uppsats nu på sjätte terminen som skall handla om hur unga vuxna romer väljer att framställa sin kulturella bakgrund kontra majoritetssamhällets syn på den.

Syftet med den aktuella studien är att analysera hur den nya lagstiftningen från år 2010 avseende minoriteter kan uppfattas av den unga vuxna romen i Sverige. Vi kommer att ställa frågor om den romska kulturen, frågor som innefattar vad kulturen betyder för Er, frågor kring synen på hur Ni ser på Er identitet samt frågor kring den nya minoritetslagen och dess eventuella betydelse.

De som väljer att ställa upp på intervju har valfriheten att välja vilka frågor som besvaras och kan när som helst avbryta intervjun om så önskas. Uppgifterna kommer att behandlas konfidentiellt vilket innebär att ingen kommer kunna identifiera intervjupersonerna utifrån våra resultat som endast kommer att användas till vårt undersökningsändamål.

När rapporten är klar kommer Ni även erbjudas att få ta del den färdiga rapporten.

Med Vänliga Hälsningar

Belma Jukovic & Cornelia Hultberg

8.2. Intervjuguide

Minoritetslagen

- Känner du till minoritetslagen från 2010?
- Vad vet du om den?
- Hur känner du till den?
- Hur upplever du minoritetslagen? (tycker du att den har verkställts)
- Vad tycker du är bra med lagen?
- Vad är mindre bra med lagen?
- Har lagen hjälpt dig på något sätt?
- I så fall på vilket sätt anser du att lagen hjälpt dig?
- Skulle du vilja att lagen ändrades lite? I så fall hur?

Skola (innan och efter 2010/ hur ser det ut för dina yngre syskon?)

- Har du gått fullföljt högstadiet/gymnasiet/universitet? (varför började du studera vidare?)
- Hur kommer det sig att du inte gått på gymnasiet/universitet? (vad är det som har hindrat?)
- Har du haft lika möjligheter till främja din romska identitet i skolan som exempelvis svenska elever haft?
- Har du kanske någon önskan om att uppmärksamma romska högtider/traditioner, t. ex romska nationaldagen i skola/arbete?
- Har du haft modersmålsundervisning? (romani chib eller annat?)
- Har du någonsin blivit mobbad eller dåligt behandlad i skolan pga. ditt ursprung?
- I så fall har du fått det stöd och hjälp som du behövt? (fråga om syskon och andra närstående romer)
- Önskar du att skolan visste mer om ditt ursprung/kultur? /I så fall varför?
- Önskar du att skolan visste mer om ditt språk? /I så fall varför?
- Har du i skolan blivit informerad om att du har rätt till ditt hemspråk?

Arbete (före och efter lagen)

- Har du någonsin sökt arbete? (*före och efter lagen*)
- Har du själv upplevt någon motstridig attityd mot dig i din väg in i arbetslivet? (*före och efter lagen*)
- Har du med ditt kulturella ursprung upplevt svårigheter med att söka jobb? (*före och efter lagen*)
- I CV väljer du att nämna att du har romskt ursprung (kan ses som en tillgång)? (varför) (*före och efter lagen*)
- Väljer du i ditt CV att nämna att du har romani som språktillgång? (varför?) (*före och efter lagen*)
- Anser du att ditt namn varit en för eller nackdel för dig vid arbetsintervju? (*före och efter lagen*)
- Har du någonsin funderat på att byta namn? (varför) (*före och efter lagen*)
- Anser du att arbetssituationen för unga vuxna romer har blivit bättre sedan minoritetslagen 2010 trädde i kraft?
- Anser du att lagen skyddar dig mot diskriminering?
- Anser du att lagen saknar något som kan hjälpa unga vuxna romer att komma in i arbetslivet?
- Vilka uppfattningar finns bland dig och din omgivning kring unga vuxna romers arbetssituation?

Förening

- Är du medlem i en romsk förening?
- Känner du till att det finns romska föreningar?
- Hur kommer det sig att du inte är medlem i en sådan?
Vad tror du en sådan förening kan vara bra till?
- Är du medlem i en romsk förening?
- Hur länge har du varit det?
- Varför blev du medlem?
- Har det skett några förändringar i ditt liv sen du blev medlem? (avseende skola, arbete, sociala livet) Positivt/negativt

- Har föreningen bidragit till att du lättare kan bibehålla din identitet som rom?

Framtidsutsikter

- Tror du att dina syskon när de kommer upp till din ålder kommer slippa den diskriminering som din generation utsatts för?
- Tror du att dina barn kommer slippa den diskriminering som din generation utsatts för? (både under barndom & din nuvarande ålder)
- Tror du att dina barn kommer ha lika rättigheter som svenska barn har?